

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΤΣΙΠΑ
ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΗ ΛΑΟΓΡΑΦΟΥ

ΣΕΡΓΙΑΝΙΣΜΑ
ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

953

ΜΑΡΟΥΣΙ 1995

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Μαζί με τον όμιλο ναι δέρμα
στην οποία πάτερινης χαίρεται
το γένος μου.

~~ΕΓΚΑΡΔΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ~~
ΑΓΑΠΗΣ & ΕΞΟΦΛΗΣΗ ΗΘΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΤΣΙΠΑ
ΛΑΟΓΡΑΦΟΥ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗΣ
Τ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ
ΘΡΑΚΗΣ 4 - ΜΑΡΟΥΣΙ ΤΗΛ 80 28 383

R 151.24
Μαρούσι 30/11/1996

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΤΣΙΠΑ
ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΗ ΛΑΟΓΡΑΦΟΥ

ΣΕΡΓΙΑΝΙΣΜΑ
ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ Δ/33135
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 3-7-1997
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 398094953 ΓΣ

κωδ. έξ: 703

ΕΝΤΕΛΩΣ ΔΩΡΕΑΝ
ΟΠΩΣ ΕΓΙΝΕ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ

ΜΑΡΟΥΣΙ 1995

**Μπροστά, το εξώφυλλο το στολίζει ο μεγάλος και δαφνοστεφανομένος ποταμός
ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΣ**

τη στιγμή που δέχεται στον κόρφο του αδελφικά συντροφικά τα ολοκάθαρα νερά
του παραπόταμου της Βούρμπιανης, παρουσία των ηρωικών και ενδόξων κορυ-
φογραμμών της μεγαλόπρεπης και τιμημένης οροσειράς του ΓΡΑΜΜΟΥ.
Είναι μια πανοραματική άποψη που ξεπερνά ακόμα και αυτή τη φαντασία.

ΓΙΑ ΝΑ ΜΗ ΣΒΥΣΕΙ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Τα χωριανά ιστορικά λαογραφικά βιβλία που δγαίνουν, είναι τελείως απαραίτητα και χρήσιμα σ' όλους μας, γιατί αυτά κρατάνε γερά το δεσμό του σήμερα με το χθες που διάβηκε!

Επιπρόσθετα κάθε παρόμοιο βιβλίο χωριανού εκδότη είναι το χρυσό και σίγουρο γεφύρι που πάντα θα ενώνει το χθες και το αύριο που κι αυτό ασταμάτητα γοργά με σβελτάδα σαν μια απαλή ανάσα, σαν ρομφαία αστραπή θα γίνει χθες παρελθόν ολόκληρο.

Πέραν αυτών δια των εκδόσεων χωριανών βιβλίων συντηρείται και τροφοδοτείται η πλούσια πατρογονική κληρονομιά με τα θεία και ουράνια ιδεώδη της, ομοίως η γονική ιστορία, η παράδοση, τα ήθη, τα έθιμα και οι θρύλοι.

Τέλος ο κάθε αναγνώστης χωριανός και φίλος νιώθει βαθειά τον παλμό της γνήσιας βουνίσιας ράτσας που βάσταξε στητά τα παιδικά αγνά όνειρά του.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΑΣ

Από μια γωνιά της πολυτελέστατης και ολόφωτης αίθουσας του OLYMPIC, ο υποφαινόμενος και η σύζυγός μου Παρασκευή Νικ. Τσίπα, θαυμάζουν και καμαρώνουν τους πολυάριθμους χωριανούς και φίλους που ξεχωρίζουν στους Ηπειρωτικούς χορούς και τα τραγούδια που όλα αυτά είναι ο αντίλαος της γνήσιας φωνής των προγόνων μας και ο φάρος των εθνικών αγώνων.

ΑΤΕΝΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

«Αδελφοί, μένετε σταθεροί και κρατείτε τας παραδόσεις».

Απόστ. Παύλος

Παράδοση στη λαογραφία λέγεται το σύνολο γενικά των πατροπαράδοτων ιστοριών, μύθων και διηγήσεων που αναφέρονται σε πρόσωπα, πράγματα και γεγονότα που δημιουργούνται στην πράξη, στην καθημερινή ζωή, μέσα στην πατρογονική νερομάνα και που μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά κατά τρόπο εύληπτο, γνήσιο και ευχάριστο.

Είναι ένα ιστορικό καταστάλαγμα που λαγάρισε λαμπικαρίστηκε και στάθηκε όρθιο στο πέρασμα του χρόνου ύστερα από το διάβα αυτού μέσα από το εθνικό και πατριωτικό κόσκινο.

Είναι, όπως χαρακτηριστικά τόνισε ο μεγάλος Ήπειρωτης ποιητής Γ. Πελλερέν «Μία από τας λεπτοτέρας ψυχικάς και διανοητικάς ευγενείας κάθε λαού. Είναι ο πόθος, το ενδιαφέρο, η στοργή προς την πατρώα ιστορία και παράδοση».

Η παράδοση είναι και ένα σύνολο πολιτιστικών, μ' άλλα λόγια εκδηλώσεων του λαού μας. Είναι η εύγλωτος παρουσίαση του παλιού χωριανού χρώματος σ' όλες τις ιστορικές κοινωνικές, θρησκευτικές, οικολογικές, τις επαγγελματικές και εκπαιδευτικές πλευρές, τις φάσεις και μορφές.

Είναι τρανή θύμηση τής ρίζας μας, του πολύκορφου οικογενειακού δέντρου, του φιλόξενου και ζεστού πατρογονικού σπιτιού, που πάντα μέσα εκεί χτυπούσε δυνατά, ρυθμικά, όλη η τρυφερή καρδιά του κάθε χωριανού, της κάθε οικογένειας και επλάθονταν τα μεγάλα, τα παρήγορα και ελπιδοφόρα όνειρα για γρήγορο, σωτήριο ξεσκλάβωμα από την ασήκωτη, την ατιμωτική και εξυδριστική εχθρική δουλεία.

Είναι το πνευματικό και ιστορικό σήμερα του χθες με τα τεράστια, τα πελώρια αποθέματα ευαισθησίας και ψυχικής δύναμης που κάθε καλόπιστη γενιά με ανάλογο δέος, ευγνωμοσύνη, σεβασμό, ευλάβεια και αγάπη, με ήσυχη συνείδηση, με υπευθυνότητα άνετα μεταβιβάζει αυτό στις επόμενες γενιές, από μέγιστο ηθικό καθήκον, από μία ιστορική ανάγκη που καθαρά αναζωογονεί σ' όλους μας την ιστορική μνήμη, την ανάμνηση, την απόμνηση του χρέους.

Είναι ολόκληρο πατρογονικό παρελθόν με πράξεις θυσίας και αληθινού μεγαλείου, είναι η ανανέωση της ζωής, η πραγματική ένωση, η σωστή του παρελθόντος, το αληθινό χθες, το πατρογονικό που διάβηκε σιγά σιγά, που διατηρεί όμως όρθιο, ανέπαφο το δέντρο της ζωής, της ρίζας μας, από το οποίο πέρνουμε ιστορικά μαθήματα, που πλουτίζουμε εύκολα τις εμπειρίες μας και τις απαραίτητες γνώσεις μας, πράγματα τελείως χρήσιμα για την αντιμετώπιση του ζοφερού μέλλοντος και αναγκαία, για να μπορέσουμε να επιβιώσουμε ως έθνος, ως χωριό, ως άτομα, ως οικογένεια με καλλιεργημένη συνείδηση, πίστη και υπευθυνότητα.

Οι ελληνικές παραδόσεις είναι άφθονες σε ποσοτικό και ποιοτικό επίπεδο, γι'

αυτό ασκούν ευεργετική επίδραση στις νέες γενιές και διατηρούνται σε μεγάλο βαθμό, εξυπηρετώντας έτσι την εθνική και τη χωριανή ενότητα και ιδέα.

Η παράδοση διεφύλαξε ως κειμήλια, φυλαχτά ενθύμια διάφορα ήθη και έθιμα ιστορικής αξίας τα οποία μετεδόθησαν για τήρηση και εφαρμογή από εκάστη γενιά, αλλά και με τη ρητή και απαραδίαστη παραγγελία και εντολή τις ιστορικές αυτές αξίες λαμπαδιασμένες να τις προσφέρουν, να τις δωρίσουν στις νέες ερχόμενες γενιές σαν ευχή, σαν παρακαταθήκη.

Ο τρόπος που γίνεται η βάπτιση, ο γάμος, το ευχέλαιο, η θεία ευχαριστία, τα λοιπά μυστήρια, οι χοροί και τα πανηγύρια και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις του λαού, θα ήταν άγνωστα, ακατανόητα, ασήμαντα σ' όλους. Εάν η κάθε γενιά δεν φρόντιζε να περιμαζέψει, να διασώσει ό,τι υπάρχει πατρογονικό, να του δώσει την πρέπουσα σημασία, την ανάλογη αξία, γιατί πώς να το πούμε, η ιστορία κι η πατρογονική παράδοση για όλες τις γενιές είναι και θα είναι ένα διαρκές και φωτεινό παρόν, ένα τρανό ελπιδοφόρο και ενισχυτικό μέλλον και μιά προσήλωση για μια ασταμάτητη ανάβαση για μια αέναη ανύψωση από τις εκάστοτε δυσκολίες, τους κινδύνους της γήινης ζωής μας.

Το σήμερα και το αύριο είναι δεμένα σφιχτά με τα περασμένα, το σήμερα παίρνει τροφή και δυνάμωμα από τα περασμένα στα κατοπινά, σωστή αλυσίδα, μια σειρά μεταλλικών κρίκων συνδεδεμένων στενά μεταξύ τους.

Με την παράδοση ο κάθε άνθρωπος δυναμώνει τη συνείδηση, την αγάπη και την πίστη προς τους προγόνους, τονώνει την προσωπικότητα, την πνευματική οντότητα.

Και τα λίγα που μπορεί να προσφέρει κάθε χωριανός είναι ακαταμάχητα βοηθήματα, είναι σίγουρα όπλα που μπορούν ν' ανακόψουν την πλημμυρίδα της καταστροφής, της αφάνειας, της αδράνειας της προγονικής ιστορίας και παράδοσης.

Η επίδραση της προγονικής παράδοσης βοήθησε ν' απαλλαγεί η χώρα μας από το σκληρό και βάρβαρο κατακτητή.

'Όλες αυτές οι προσφορές, όλα αυτά τα ιερά και άγια εκπέμπουν, αναδίνουν ένα πολύ λεπτό παρήγορο και διεισδητικό άρωμα αγάπης και πίστης.

Η τότε Εθνολογική μορφή και σύνθεση της κάθε περιοχής της χώρας μας, ο ξέχωρος δικός μας πολιτισμός, τα ήθη, τα έθιμα και οι δοξασίες, ήταν τόσο έντονα, δυνατά, ζωηρά και ακμαία ζωγραφισμένα στον κάθε πατριώτη, που δεν ήταν και τόσο εύκολο να αφομοιωθούν και να γίνουν κτήμα και απόκτηση από όλους τους άλλους ξενικούς, άξεστους, αμόρφωτους και απελέκητους αλλόθρησκους ανθρώπους, που δεν είχαν μάλιστα καταδική τους ανάλογη φωτισμένη μακρά ιστορία και παρεμφερή πλούσιο εθνικό πολιτισμό, ιστορικό, ηθογραφικό θησαυρό, ψυχικό μεγαλείο, σωστό καμάρωμα εθνικό τους.

Αυτό αποδεικνύεται ολοκάθαρα από το γεγονός ότι ενώ η Ήπειρος και τα άλλα μέρη της χώρας μας εδέχθησαν κατά καιρούς άφθονες βάρβαρες επιδρομές από μέρους ξένων λαών ή και μεμονωμένων παροίκων που δεν είχαν όλα τα δικαιώματα του πολίτη, αυτοί οι επιδρομείς κατακτητές και οι παρεπίδημοι, καμία άλλη σοβαρή επίδραση ή άλλο σημαντικό και αξιόλογο καθοριστικό αποφασιστικό στοιχεί, γνώρισμα δεν άφησαν στον τρόπο της Ελληνικής ζωής, γύρω από τη γλώσσα, τα ήθη και έθιμα και στο χωριανό πολιτισμό, εί μη μόνο το κακό περιορίστηκε σε λίγες εναπομείναντες ακόμα λέξεις, επωνυμίες και τοπονυμίες μερικών τοποθεσιών και χωριών, όπως Ζέλεδο, Μούζγκα, Κρούσια, Μιτσοράβιανη,

Τσαρνοβότα κ.λ.π.

Οι ξενόγλωσσοι αυτοί που ήρχοντο σε επαφή με το εδώ χωριανό στοιχείο υφίσταντο τη δική μας επίδραση ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδό τους, τις πνευματικές και ηθικές αξίες με την ικανότητα να αφομοιώνουν, να κάνουν κάτι όμοιο με κάτι άλλο που καθημερινά βλέπουν και ζούνε.

Αυτοί οι ξενόφεροι στο νέο Ελληνικό χωριανό έδαφος εγγώρισαν νέες ιδέες, καινούργιο τρόπο ζωής, δράσης, σκέψης και νοοτροπίας, νέο τρόπο διακυβέρνησης, διάφορο τρόπο άσκησης πάσης εξουσίας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, γι' αυτό όλοι αυτοί οι φερτοί αντιμετώπιζαν πολλά προβλήματα στην τοπική προσαρμογή τους, εδέχοντο συνεχώς τοπικάς επιδράσεις και ενδεχόμενα και πιέσεις ακόμα με επιδίωξη την υπαγωγή αυτών στην υπάρχουσα Ελληνική ιστορία και γλώσσα, στην Εθνική προοπτική, στην προέκταση και παράδοση, στον πολύ ανώτερο Ελληνικό πολιτισμό.

Εδώ με ιδιαίτερη χαρά, συγκίνηση και υπερηφάνεια σημειώνουμε χαρακτηριστικά πως και το Ευαγγέλιο, η Καινή Διαθήκη που γράφηκε εξ ολοκλήρου από τους Αποστόλους του Κυρίου κατ' επιταγή του Θεού και με την επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος, γράφηκε το πρώτο στην Ελληνική γλώσσα. Μόνο το Ευαγγέλιο του Ματθαίου γράφηκε στην Αραμαϊκή γλώσσα και αμέσως μετά ο ίδιος ο Ματθαίος μετέφρασε αυτό στην Ελληνική, πρώτα γιατί πολλοί ελάχιστοι λίγοι γνώριζαν την Αραμαϊκή γλώσσα και δεύτερο γιατί ήταν αδύνατο να αποδοθούν τα ακριβά κείμενα του θελήματος του Θεού στη γλώσσα αυτή.

Άλλωστε η Ελληνική γλώσσα ήταν η πλέον άρτια, στρωτή, κατανοητή, πλούσια γλώσσα για να διατυπώσει κανείς σοβαρές σκέψεις με απόλυτη ακρίβεια, γιατί διαθέτει πλούσιο λεξιλόγιο. Με το Ελληνικό λεξιλόγιο, στη διατύπωση κάθε γραπτού κειμένου έβλεπες ζωντανές εικόνες και μάθαινες υπέροχες αλληγορίες. Έκτοτε αυτό μεταφράστηκε σε 1800 γλώσσες και διαλέκτους. Άλλα ακόμα και ο Κύριος Ιησούς Χριστός δίδαξε το Ευαγγέλιο στην Ελληνική γλώσσα και ο Πέτρος τη μέρα της Πεντηκοστής έκανε το κήρυγμά του στα Ελληνικά για να τον καταλάβουν όλοι.

Την Ελληνική γλώσσα τη μιλούσαν όλος ο τότε κόσμος και την καταλάβαιναν καλύτερα και από τη δική τους.

Τώρα για τους ερευνητάς της ιστορίας και της πατρογονικής παράδοσης, της Πυρσόγιαννης, βασική επιδίωξη και φροντίδα νομίζω ότι πρέπει να είναι ο καθένας στοχαστής και ερευνητής να ξεχωρίζει καθαρά πάντοτε την ιστορία από το θρύλο, τη φήμη, το μύθο από την προφορική παράδοση που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά.

Είναι αλήθεια όποιος πιασθεί από την τρανή επιθυμία να γράψει τη σωστή, την αληθινή, την ακέραια κατά δύναμη ιστορία και την παράδοση της γνήσιας μαστορικής τέχνης που είναι η ίδια η ιστορία και η ζωή της Πυρσόγιαννης, έχει ένα πολύ μεγάλο και δύσβατο δρόμο να διαβεί, να οδοιπορήσει, μεγάλο όχι με τις εξωτερικές, αλλά με τις πολλές εσωτερικές διαστάσεις, όταν μάλιστα λάβει υπ' όψη ότι υπάρχει μεγάλη σημαντική έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων, ένα δρόμο που με χίλιες δύο δυσκολίες, προσπάθειες και ιδρώτα, είναι υποχρεωμένος να διαβεί.

Ελάχιστοι χωριανοί μέχρι σήμερα προσπάθησαν και άφησαν τελικά λίγα συγγραφικά κείμενα σαν ορόσημο, σαν συνοριακό σημάδι που μπορούν αυτά να βοη-

θήσουν τους συνεχιστάς με ένα ξέχωρο ειδικό το καθένα τρόπο για να συνεχίσουν να πετύχουν καρποτερά τον άγιο αυτό σκοπό, το τρανό όνειρο που μερόνυχτα έχει μέσα του ο καθένας χωριανός, και που εύχεται ολόψυχα να μη σδύσει αυτή η μητρική παράδοση, το γλυκό αυτό όνειρο.

Και πρέπει ακατάπαυστα να ερευνά, να ψάχνει και να εμβαθύνει στο έργο της ανακάλυψης, της συλλογής, ο καθένας και της διαφώτισης.

Οι άνθρωποι όμως και οι λοιποί λαοί που φλέγονται, που καίονται, που κυριεύονται από τον πόθο, την επιθυμία να φκιάσουν, να μεγαλουργήσουν, κρατούν σφιχτά, ζηλότυπα, τις πατρογονικές ιστορικές παραδόσεις, τις αρχές τους, τις δοξασίες, τις πεποιθήσεις, τον Εθνικό, Θρησκευτικό και πολιτιστικό θησαυρό.

Πιστεύουν σταθερά, ανυποχώρητα, αδιατίμητα, στα τρανά και τερά ιδανικά της πίστης, της πατρίδας και της οικογένειας. Αυτή η μεγάλη πίστη, ο καθαρός πατριωτισμός και οι ασίλητοι, οι αδιάκοποι αγώνες, δεν είναι για κανένα μας φωτεινή επιφανειακή προγονοπληξία, υπερφίαλη αλαζονεία, υπερδολική υπερηφάνεια για τη μεγάλη δόξα των προγόνων μας. Είναι το πιστεύω αυτό σε κάθε εποχή σε κάθε ενσυνείδητο και υπεύθυνο άνθρωπο, είναι το σήμερά του που χρειάζεται για να μη λείψει το φως, η λυχνεία, ο αγώνας, ο ιδρώτας, οι θυσίες, ο ηρωισμός έναντι της τυραννίας.

Γύρω από τα βασικά και κύρια αυτά θέματα η ιστορία λέει ότι οι γνήσιοι και πρόθυμοι αγωνιστές επιζούν με το έργο τους που αφήνουν πίσω τους στην ζωή για να μαθαίνουν να διδάσκουν τους πολλούς με το παράδειγμά τους και μόνο, αντίθετα οι δειλοί, οι άτολμοι, οι άκεφοι σδήνουν για πάντα με το θάνατο.

Η πραγματική γνώση και διάδοση της ιστορίας των προγόνων μας, οι διάφορες και ποικίλες πολιτιστικές κοινωνικές και οικογενειακές πολλές φορές εκδηλώσεις αυτών σηκώνουν ψηλά το κάθε άτομο σε ανώτερα ψυχικά και πνευματικά επίπεδα, που ομορφαίνουν, θεμελιώνουν γερά την κατανόηση και τον αλληλοεβασμό, δημιουργούν σφιχτά μια ψυχική ενότητα μεταξύ του χθες και του σήμερα και δεν σπάνε οι χρυσές και ελπιδοφόρες αλυσίδες του παρελθόντος. Τέλος, όλοι μας δεν πρέπει καθόλου να περιοριζόμεθα απλά στην επιφανειακή ανάγνωση, στη γρήγορη και εύκολη μελέτη στα φανερά μόνο νοήματα, πρέπει να προσπαθούμε κάθε φορά να φθάνουμε στο ζουμί, στο βάθος για να δρούμε την αλήθεια, το φως, το νόημα, τα χρήσιμα διδάγματα.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΤΟΛΙΣΜΑ ΤΩΝ ΣΠΙΤΙΩΝ

Η λαϊκή πατρογονική φορεσιά αποτελούσε εκείνα τα χρόνια τα παλιά σε κάθε χωριό, σε κάθε οικογένεια, σε κάθε άλλη μεγαλύτερη οργανωμένη κοινωνία ανθρώπων μία ιδιάζουσα χαρακτηριστική τοπικιστική φυσιογνωμία, ένα ξέχωρο διακεκριμένο γνώρισμα, ένα διακριτικό σημείο, ένα διάφορο σημάδι.

Οι περίφημες χαρακτηριστικές, οι καλόφκιαχτες, πολύμορφες φορεσιές της Πυρσόγιαννης με μικρές ασήμαντες παραλλαγές ήταν μπορούμε να τονίσουμε ίδιες, απαράλλακτες αμετάβλητες με αυτές των άλλων γειτονικών χωριών της επαρχίας μας.

Η πλούσια και πλουμιστή ενδυματολογία και περισσότερη η γιορτάσιμη και η νυφιάτικη φορεσιά με φωτεινά χρώματα, άσπρα τριανταφυλλένια θαλασσιά, φκιαγμένη από θαυμάσιες στόφες με ενυφασμένα σχεδιαγράμματα και από άλλα διαλεχτά βιομηχανικά ή βιοτεχνικά υφάσματα της αγοράς και του σπιτικού αργαλειού με χρυσές κλωστές, επίσης οι μαντήλιες με τα λαμπρά μετάξια τους, το πολύχρωμο και ζωηρό νυφικό σιέπη και οι συγκούνες οι επίσημες με τις κεντημένες τρέσσες. Όλα αυτά καινούργια και καλά, ήταν σωστό στολίδι, πολύτεχνη πολύπλοκη και βαρυφορτωμένη με λογίς λογίς λαμπερά λεπτοκάλυπτα κεντήματα και όμορφα καλούδια, διαλεκτά στολίδια, σωστός πίνακας ζωγραφικής, έργο φκιαγμένου ωρίμου καλλιτέχνη, έμπειρης μάνας, τρανής.

Οι περισσότερες φορεσιές γινόντανε από υφαντικά είδη που οι ειδικές υφάντρες και οι δακτυλοδειχτούμενες κεντίστρες με το φυσικό και αυθόρυμη μερακλίδι έδιναν το παν, την αντοχή, τον ιδρώτα του σώματος και την καρτερία της ψυχής μέρες και νύχτες πάνω σ' αυτό το σπιτικό αργαλειό. Είναι μια δουλειά η υφαντική πολύ κουραστική, χέρια και πόδια αδιάκοπα κινούνται. Το σώμα ειδικά τραντάζεται πολύ σε κάθε χτύπημα του χτενιού και το σώμα της υφάντρας πρέπει να τεντώνεται συχνά για να φτάνει να ξεμπλέκει τα διάφορα νήματα όταν μπερδεύονται αυτά.

Υφαίνουν συν τις άλλοις πότε κανένα χράμι, πότε καμπιά ποδιά, άλλοτε βελεντζές από γίδινη τρίχα κι ακόμα κιλίμια τραπεζομάντηλα, μαξιλαροθήκες και πετσέτες.

Όλες αυτές οι όμορφες φορεσιές, αληθινές ανοιξιάτικες πινελιές στου ματιού τη δίψα, ως ελέχθη, είναι σωστά στολίδια, περιέχουν πολύ λεπτό, καλλιεργημένο γούστο, καλαίσθητη επιμέλεια, ιδιαίτερη ανεπτυγμένη φροντίδα, λεπτότητα, φινέτσα, αγωγή, καλλιτεχνική εμφάνιση, όμορφη χαρακτηριστική ευπρέπεια, προσεκτική εργασία από τους εγχώριους έμπειρους και ξακουστούς ραφτάδες μας.

Σ' αυτό το σπιτικό αργαλειό που πάντα αυτές με το αιώνιο και ρυθμικό τραγούδι γεμίζει νανουριστικά τη γύρω σπιτική ατμόσφαιρα με μιά πρωτόφαντη γοη-

τεία με μια σαγηνευτική επίδραση.

Όλες αυτές οι ερασιτέχνες εργάτριες κοπελλιές και μεστωμένες γυναίκες μέσα σε μια γλυκειά μυστηριώδη διεργασία με αυστηρή προσήλωση πάνω στο σχέδιο του αργαλειού της οικοτεχνίας, ασταμάτητα δουλεύουν, με καλή αρωγική συντροφιά, τα όνειρά τους, τα οράματα, τις προσδοκίες και με το σιγανό μουρμουριστό τραγούδι, χάραζαν με κατάνυξη μία μία κλωστή το καλαίσθητο αριστοτέχνημα και μεταμόρφωναν τη μάλλινη κλωστή και το βαμβακερό νήμα σ' ένα ενιαίο περίφημο περίτεχνα αρχιτεκτονικό υφαντικό στολίδι και σχέδιο.

Όλα τα βαμβακερά υφάσματα για τις φορεσιές και τα πουκάμισα κ.λπ. που έφκιαναν κι αυτές οι σάρπες με τα εξαίσια καταπληκτικά σχέδια, κεντημένες προσεκτικά με μετάξι, ήταν μέχρι την τελευταία κλωστή έργα των χρυσών χεριών των ειδικών γυναικών.

Τα κεντήματα στις διάφορες ενδυμασίες, στο λαιμό, στα μανίκια και αλλαχού, τα αυτοσχεδίαζαν χωρίς πρότυπα, χωρίς μοντέλλο, χωρίς μήτρα, καλούπι, χωρίς σχεδιάγραμμα, ήταν επινοήσεις δικές τους. Όταν τις ατέλειωτες αυτές ώρες οι κόρες έβαζαν τη φράντζα και συνέχιζαν ευλαβικά το σχεδιάγραμμα ήταν στ' αλήθεια καλλιτέχνες χωρίς καλά καλά να το καταλαβαίνουν. Πέρα απ' αυτά στο χώρο της δουλειάς μέσα στα σπίτια και ιδίως σε απόκρυφα μέρη που δρίσκονταν ο αργαλειός εύρισκαν πέρα από τη χωριστή και ζηλευτή δουλειά και σίγουρο και ασφαλή καταφύγιο προστασίας από τα εχθρικά μάτια από τη σκλαβική τυραννία και κακοδαιμονία των τουρκαλβανών.

Στην κουραστική αλλά και ευχάριστη αυτή δουλειά των γυναικών έβλεπες στενή επαφή και άκουγες όμορφους διαλόγους με διαλεκτικά επιχειρήματα, στιχομυθίες, ομιλίες διάφορες, σωστό μάθημα ανάμεσα στη φιλόκαλη δημιουργό κατασκευάστρια και στις άλλες συντρόφισες. Στις ευλογημένες αυτές ώρες της εργασίας η όρεξη για παραγωγική δουλειά, έδιωχνε την πνευματική ερημιά, την απομόνωση, την έλλειψη επικοινωνίας, την ψυχική ξηρασιά.

Σε τέτοιες ειδικές περιπτώσεις δουλειάς που έβλεπαν καθαρά πως κάθε βελονιά, κάθε κίνηση έκανε το φόρεμα, το κάθε ύφασμα πιο όμορφο και η κάθε ανάσα της έδιδε δύναμη και κουράγιο, οι εργάτριες είχαν μάτια καθαρά, αθόλωτα, ανεπηρέαστα από τις δρωμιές και τις αναθυμιάσεις των παθών και των ανθρωπίνων κακιών και από τα ύπουλα μάτια των κατακτητών.

Προχωρούσαν εκείνα τα μαύρα χρόνια της σκλαβιάς χωρίς να φοβούνται από τον άμεσο κίνδυνο, τις απειλές των απίστων και σκληρών τυράννων. Ήξεραν και πίστευαν καλά πως όλοι οι χώροι, όλοι οι χρόνοι, οι μέρες, οι νύχτες οι μεγάλες και κάθε ανθρώπινη χωριανή ύπαρξη ήταν του καλού μακρόθυμου προστάτη Θεού χρυσά δώρα, γι' αυτό προσπάθαγαν ν' αποκτήσουν βαθύτερη πίστη, θερμότερη αγάπη, σταθερή υπομονή και στενό δεσμό με τον λυτρωτή του κόσμου Χριστό μας.

Η κάθε γυναίκα του αργαλειού και της χειρονακτικής δουλειάς, ήθελε το κάθε έργο να είναι δουλειά δική της, πίστευε πως πιο καλά είναι να επιδιορθώνεις το παλιό οικογενειακό φόρεμα παρά να δανείζεσαι ξένο.

Στη δουλειά της απάνω κάθε γυναίκα δούλευε χωρίς ωράριο από πουρνό πουρνό όταν ροδοχάραζε η αυγή και οι πρώτες αχτίνες έφερναν σ' αυτές το αγάλλιαμα και πολύ μετά όταν ο ήλιος βάραινε με ροδόχροες ανταύγειες τη δύση και η πλάση κατάκοπη πλέον έτρεχε για το βραδυνό ξεκούρασμα, δούλευε κατά

συνείδηση, δεν την εβίαζαν να πειθαρχίσει, αυτή δεν δούλευε στην παρανομία και η καρδιά της δεν δίνονταν στα λαθραία παράνομα κέρδη.

Οι γνήσιες αυτές κατασκευάστριες, που η καρδιά τους ήταν πλυμμηρισμένη με αγάπη και κατανόηση και οι ψυχές τους ήταν καλλιεργημένες με το πατρικό άρωμα της καλωσύνης, της φιλαλήθειας και της σεμνότητος, όλες αυτές οι πιστές και αφοσιωμένες δουλεύτριες των υφασμάτων και στολών, αναζητούσαν συνέχεια την πατρογονική χωριανή ρίζα τους, την βαθύτερη και αληθινή.

Η ιδιαίτερη απασχόληση ολάκερες ώρες στη δουλειά τους στα διαλεχτά νυφιάτικα στολίδια και ρούχα και στα διάφορα είδη ρουχισμού των κυράδων της φαμίλιας και του σπιτιού, ήταν μία ευχάριστη προσφορά, μια μεγάλη δωρεά που στην κυριολεξία αυτή καθαρίζει, δροσίζει και ζωογονεί την ψυχή τους και την κάνουν ν' ανθίζει και να καρποφορεί και να δίνει τον θεόπνευστο πλούτο.

Στη δουλειά τους επάνω αυτές, σιγοτραγουδούσαν με νοσταλγική διάθεση, γνήσια ευχάριστα Πυρσογιαννίτικα τραγούδια που λέγονταν στους γάμους, στις χαρές, στα πανηγύρια, στην ξενητιά.

Αυτά τα νοσταλγικά και γεμάτα αίσθημα, χρώμα και ποίηση, χαρούμενα και πολλές φορές παραπονιάρικα τραγούδια που μιλάνε στην κάθε εναίσθητη ψυχή, αυτά που είναι ζυμωμένα με όλες τις εκδηλώσεις, τις εξωτερικεύσεις, τις δοκιμασίες, τα παθήματα, τα παιχνιδίσματα της ζωής.

Τα τραγούδια αυτά της γενέθλιας γης μας που λέγονταν πάνω στην προσεχτική δουλειά των απαραιτήτων για τις ανάγκες της κάθε οικογένειας υφασμάτων και ρούχων με την αγωνιώδη μάλιστα σκέψη, το στοχασμό, του καλού της που τυραγνιέται στα αφιλόξενα και αφιλότιμα μέρη της Γουμενίτσας, του Αγρινίου, της Καρδίτσας, Βόλου, Φαρσάλων και άλλων περιοχών της χώρας μας, είναι αυτά όλα σκόρπια προσανάμματα που φουντώνουν την κάψα της νοσταλγίας, της μάθησης, της θύμησης, δυναμώνουν, φουντώνουν τις άπειρες, παιδικές, αθώες, απονήρευτες, αγνές αναμνήσεις που μαζί φέρουν στη θύμηση αγνούς, ίσιους ανθρώπους, τίμια παλληκάρια. Είναι ζωντανές μαρτυρίες της χωριανής φυσικής ομορφιάς λεβεντιάς, αέναη κληρονομιά για τους απογόνους.

Το κάθε κορίτσι του χωριού ήταν κι' αυτό ένα κομμάτι μέσα στη φαμίλια τους και στην συνδημοτική κοινωνία που καλά δασκαλεμένο ασχολείτο για την οικογένεια, για τις δουλειές, για την τέχνη του αργαλειού, της βελόνας και τη χείρη όλων των άλλων παραγωγικών οργάνων.

Η χαρά, η ικανοποίηση που ένοιωθε η κάθε γυναίκα μετά το πέρας, το τελείωμα της εργασίας της, η γαλήνη που έρχονταν έδιωχνε το άγχος της κούρασης της ρουτίνας και της άχαρης καμμιά φορά ζωής.

Όλα αυτά τα γυναικεία αριστουργήματα τέχνης φανερώνουν κι εδώ λάγαρα την αδιάσιστη, την αδιάληπτη σφραγίδα της ιδιοφυίας, του εξαιρετικού ταλέντου, του πρακτικού μυαλού και της ορθής διαίσθησης.

Μέσα στους παραδοσιακούς και λειτουργικούς χώρους και κοντά πολλές φορές στα γραφικά τζάκια που ολόφλογη ανεβαίνει ψηλά η φωτιά στο κυκλικό Μπουχαρί και σκορπίζει γύρω απαλά μια ευχάριστη πυράδα και γλυκειά θαλπωρή, οι χωριανές δούλευναν καλύτερα τα εγχώρια υφαντά, τα κεντημένα στον αργαλειό ή στο χέρι και τα στόλιζαν, τα κοσμούσαν με δαντέλες, γαϊτάνια διακοσμητικά και ανάλογα σειρήτια και στολίδια.

Οι χωριανές ενδυμασίες αντιπροσώπευαν όλους τους κλάδους της χειροτε-

χνίας (ύφανση, κέντημα, πλέξιμο) και εκφράζουν την καλαισθησία, τη φυσική ικανότητα προς δημιουργία του ωραίου, τη φροντισμένη ασχολία του λαού μας.

Οι γυναίκες του χωριού μας ήταν δουλεύτρες καλές και ότι έπιαναν στο χέρι το τέλειωναν στα σίγουρα χωρίς βιασύνη, επίστευαν δε ακράδαντα πως όσο η δουλειά τελειώνει αργά, τόσο αυτή είναι καλοφκιαγμένη και τέλεια.

Η προσήλωση στη δουλειά που ξεπερνά την ανθρώπινη λογική ήταν πολύ θαυμαστή και αξιοπρόσεκτη. Πώς λοιπόν να μην υμνήσουμε ξέχωρα δυνατά την εργασία τους, πώς να μη τραγουδήσουμε κελαδηστά, πώς να μην εξυμνήσω μεγαλοφώνως το μεγαλείο της ψυχής, τη δύναμη της καρδιάς που κρύβουν αληθινά ένα κόσμο ηρωικό τίμο και εργατικό της πατρογονικής γης, πώς να μην εξάρωμε την επίπονη αυτή απασχόληση αυτής της γυναίκας που έχει παράδοση πολλών ετών που παραδίδεται σαν σκυτάλη από μάνα σε κόρη.

Η δίκαιη απονομή της αλήθειας, το οφειλόμενο χρέος προς τους ανθρώπους της δουλειάς και της επεξεργασίας των υφασμάτων, των ενδυμάτων, των ρούχων και των στολιδιών του σπιτιού δεν εξοφλείται ποτέ με τίποτα με φτωχιές γραφίδες.

Οι Γυναίκες και οι άνδρες του χωριού πολλές φορές δρίσκονταν τίμια σε συνεργατική παραγωγική επαφή, σε πλήρη συνεργασία και κατανόηση μεταξύ των και όχι σε επικοινωνία ανταγωνιστική, αλαζωνική, κομπορρημοσύνης και δεν έχει εφαρμογή, δεν ταιριάζει στις Γυναίκες της πατρώας γης μας αυτό που είπε ο Κικέρων «Μην αγοράζεις δούλους σου από τη Βρετανία γιατί είναι ηλίθιοι και ανεπίδεκτοι μαθήσεως που δεν ταιριάζουν στο νοικοκυριό ενός σπιτιού της Αθήνας».

Τη Γυναίκα της Πυρσογιαννης ασφαλώς όποιος την έβλεπε που θυσίαζε πρόθυμα ευμενώς με καλή διάθεση το εγώ της, και να εργάζεται σκληρά και να δημιουργεί διάφορα έργα οφέλιμα στο σπίτι και την κοινωνία, κατανοούσε πάραντα πως μαλάκωνε η καρδιά του, λαγάριζε ο νούς του και εξευγενίζετο η ψυχή του ολάκερη.

Οι Γυναίκες αυτές της γενέθλιας γης μας που ύφαιναν γρήγορα με καλή διάθεση που κέντιζαν και έραβαν ακούραστα τα χρειαζούμενα του σπιτιού και της οικογένειας νιώθανε κατάβαθμα πως η ύφανση με ενυφασμένα σχήματα και η κάθε σωστή βελονιά ραψίματος ή πλεξίματος είναι μια σωτήρια λυτρωτική προσευχή και ο κάθε κόμβος, η κάθε βελονιά πιστεύανε ότι αντιπροσωπεύει κάτι αξιόλογο, σωστικό και χρήσιμο, ότι είναι ένα κομμάτι διαλεχτό από το νεανικό εαυτόν τους από τα αγνά όνειρά τους της τότε αμέριμνης παιδικής ηλικίας.

Οι Γυναίκες αυτές με ιδιαίτερη φροντίδα με συναισθηματική κλίση, σκέψη και ιδιάζουσα προσοχή κεντούσαν τις παλιές φορεσιές του τόπου, τις θαυμαστές και ξακουστές Πυρσογιαννίτικες στολές που εκείνα τα αλλοτινά όμορφα χρόνια ήταν ως ελέχθη ίδιες, απαράλαχτες και τα σχέδια ήταν συνήθως ίδια, ξεχωρίζαν κάπως σε περιπτώσεις που βάζανε πολλά ή λίγα στολίσματα καλλωπίσματα πάνω στις φορεσιές ανάλογα με το βαλάντιο της κάθε φαμίλιας.

Τη δουλειά την άφηναν οι υφάντρες γυναίκες όταν επρόκειτο να μεταδουν στα αμπελοχώραφα και στα κηπάρια να δώσουν ένα χέρι. Αυτά τα χωράφια ήταν ελάχιστα στη γη των πατέρων μας, η διαμόρφωση και ο μικρός δεκτικός καλλιεργείας χώρος, το πετρώδες έδαφος, τα στερεά συστατικά αυτών δεν απέδιδαν πολύ που να καλύπτουν τις οικογενειακές ανάγκες της χρονιάς, το καθημερινό ψωμοτύρι των μελών. Από τα λιγοστά αυτά χτήματα κάτι πάρα πάνω είχαν ο Τάκης

Μπίλιος και οι Παγουναίοι στη Μελισσόπετρα, στο ντράγιο ο Κύρκας Σερίφης, στην Κρούσια ο γιατρός Περώνης, στο Σελλό οι Καραγκιοζαίοι, στην Τζαρνοβότα ο Δημ. Γκάσιος, στη Τσούκα οι Νιτσαίοι.

Μέσα από την ιστορική διαδρομή από το γρήγορο χρονικό πέρασμα η Πυρσόγιαννη και κάθε άλλο γειτονικό χωριό ή άλλης ευρύτερης περιοχής, διατηρώντας καθαρά την ιδιαιτερότητά της, δημιουργησε δικό της κοινοτικό, πολιτιστικό, παραδοσιακό πολιτισμό, δική της ιδιομορφία, ιδιοτυπία, διαφορετική μορφή, ξέχωρο τρόπο ζωής, σκέψης και πράξης, ένα ασήμαντο, κάπως ιδιαίτερο ξεχώρισμα, μικρή παραλλαγή και στην ενδυμασία ακόμα και αυτό ελάχιστες φορές εξαρτάτο από τον ιδιαίτερο βαθμό της επίδρασης που είχε κάθε περιοχή από την ξενική κατοχή, από τις διάφορες κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούσαν και τα ανάλογα υλικά που διέθετε κάθε τόπος, από την οικονομική δύναμη και αντοχή και από τις ειδικές εντολές της διοίκησης της μεγαλύτερης περιοχής.

Έτσι γνωρίζουμε ότι το 1835 καθιερώθηκε σαν ενδυμασία η Φουστανέλλα για τους άνδρες με τα βοηθητικά της εξαρτήματα ήτοι: γελέκο, πουκαμίσα, μακρύς άσπρες κάλτσες, τσαρούχια, σελάχι και το φέσι, για τις Γυναίκες: φούστα, πουκάμισο, κοντογούνι και φέσι.

Οι Γυναίκες στο χωριό φορούσαν εκείνα τα χρόνια καζάκες μακρύς, φουστάνια δίμτικα με διπλό νήμα, καλοφκιαγμένες τσιπούνες, κοντούσια, πανέμορφες φλοκάτες. Πολλές φορούσαν και φορεσιές από διαλεχτό φουλάρι λεπτό μεταξωτό, όμορφες χρωματιστές κάλτσες με θαυμάσια καγκέλια και παπούτσια τιλιτίνια, είχαν και τσαρούχια από ακατέργαστο δέρμα χοίρου. Στο κεφάλι έφεραν μαντήλι με όμορφα λουλούδια καλιμκέρι και διαλεχτά φλουριά στο μέτωπο. Πάντως είχαν λεπτά υφάσματα μεταξωτά κεντημένα με βαριά κεντήματα και διακοσμημένα με πολύτιμους λίθους, είχαν δε και λινά ενδύματα, τα πολλά απ' αυτά όχι κατά κανόνα.

Για τη φορεσιά του χωριανού δάσκαλου, ο Κ. Νικολαΐδης γράφει: «Ο ιδανικός δάσκαλος με ικανοποιητική αμοιβή, προσπαθούσε να εντυπωσιάσει με την καινούργια φορεσιά. Το καθαρό σαλβάρι του με τα γαλάζια τουλτούκια του. Η άσπρη φουστανέλλα του που σκεπάζονταν από μαύρη συγκούνα. Τα τσαρούχια του πετσωμένα ή μή. Οι καινούργιες κορδέλλες του και στο κεφάλι ανέμιζε η φούντα από το κόκκινο φέσι του. Στο ζωνάρι είχε περασμένο το χοντρό καλαμάρι. Στον ώμο απαραίτητη βέβαια η κάπα του και στα χέρια του το σήμα της πειθαρχίας η χοντρή από κρανιά μακγούρα.

Υπήρχαν φυσικά και οι παρακατιανοί δάσκαλοι με τα τρύπια κάπως τσαρούχια, παλιό κοντοκάπι, λερή φουστανέλλα και ξεβαμμένο φέσι». Κι ήταν πολύ ακριβές οι στολές, τα διάφορα φορέματα και τ' άλλα είδη στολισμού και επίπλωσης. Όλα αυτά στα κορίτσια του χωριού μας υπολογίζονταν ως προίκα, όλα τα άλλα ακίνητα κ.λπ. εδίδονταν στα αγόρια συνήθως.

Για να πάρουμε μία ιδέα της τότε οικονομικής εισπρακτικής κατάστασης αναφέρουμε ότι, όταν το δολλάριο είχε πέντε δραχμές, το μεροκάματο των ανδρών ήταν 2 δρχ., το ψωμί 50 λεπτά, το λάδι 1 Δρχ., το κρέας 50,80 λεπτά η οκά, τα παπούτσια 6 Δρχ. τα ντρίλινα δρύχα μιά αλλαξιά 16 Δρχ.

Τα φορέματα και οι στολές της παρωχημένης παλιάς χωριανής εποχής συμπληρωματικά αναφέρουμε ήταν από υφάσματα βελούδινα, μεταξωτά, μικτά από μαλλοβάμβακα ή μεταξωβάμβακα με ίδιες ή διαφορετικές όψεις, επίσης ντρίλινα,